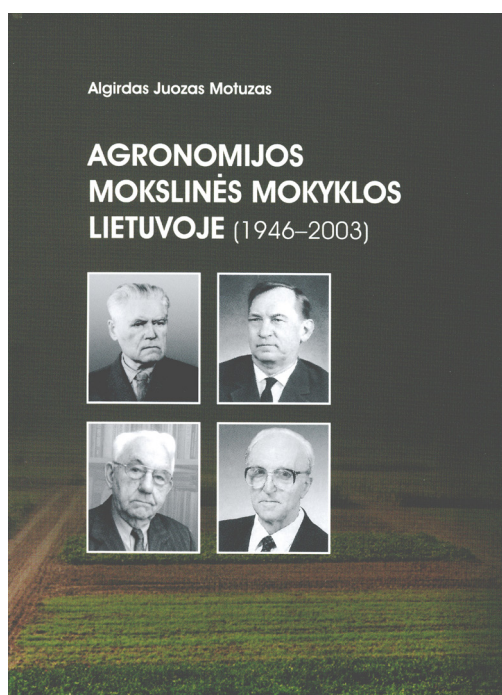

Dovana Lietuvos Nepriklausomybės šimtmečiui – monografija apie agronomijos mokslines mokyklas

Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo 100-osios metinės paskatino daugelį kūrybingų žmonių atsi-
gręžti į praeitį, prisiminti sudėtingą mūsų krašto istoriją, kuri sovietmečiu buvo tendencingai iškreipta
arba iš viso nublėpta. Mūsų šalies Nepriklausomybės jubiliejui skirta šį rudenį išleista Algirdo Juozo
Motuzo monografija *Agronomijos mokslinės mokyklos Lietuvoje (1946–2003)*.

Knygos autorius – Aleksandro Stulginskio uni-
versiteto profesorius emeritas, LMA akademikas,
talentingas ne tik savo pasirinktos srities – dirvo-
žemio mokslo, bet ir viso agronomijos mokslo rai-
dos Lietuvoje tyrėjas, išleidęs devintą knygą apie
iškiliausius profesorius, šalies žemės ūkio pažan-
gai reikšmingus jų darbus. Agronomijos mokslo
istoriografija ryškiausiai pateikta pastarajame lei-
dinyje, kuriame talpinami *in situ* parengti Lietuvo-

je apgintų agronomijos srities disertacijų sąrašai.
Nors knygos pavadinime nurodytas 1946–2003 m.
tarpsnis, tačiau autorius pristato ir iki 1946 m. ap-
gintas disertacijas.

Įdomu, kad pirmąją agronomijos mokslų
filosofijos daktaro disertaciją 1910 m. apgynė
Hallės-Wittenbergo universitete (Vokietija) studi-
javęs ir ten atlikęs tyrimus lietuvis grafas Vladimi-
ras Zubovas (1887–1959). 23-ejų metų jaunuolis
apibendrino pašarinių runkelių tręšimo minerali-
nėmis trąšomis bandymų duomenis. Pirmąją agro-
nomijos srities disertaciją, pagrįstą Lietuvoje at-
liktų lauko bandymų duomenimis, tame pačiame
universitete 1924 m. apgynė Jurgis Krikščiūnas. Jo
tyrimai atskleidė cukrinių runkelių auginimo gali-
mybes Lietuvoje. Žemės ūkio akademijos veiklos
Dotnuvoje laikotarpiu mokslų daktaro disertaci-
jas Vokietijos, Austrijos ir Vilniaus universitetuo-
se apgynė septyni dėstytojai. Net keturios buvo iš
agronomijos mokslų srities.

Pirmas žvilgsnis į knygos viršelį iškelia klauši-
mą: kodėl autorius siekė identifikuoti agronomi-
jos mokslines mokyklas 1946–2003 metais? Tik
paskaičius monografiją paaiškėjo tokio pasirinki-
mo priežastis: iki 2003 m. galiojo dviejų pakopų
mokslo laipsnių suteikimo tvarka. Už pirmąją di-
sertaciją buvo suteikiamas mokslų kandidato, o už
antrąją – mokslų daktaro laipsnis. Tokie moksl-
niai laipsniai buvo sovietmečiu. Nepriklausomoje

Lietuvoje (iki 2003 m.) buvo ginamos mokslų daktaro ir habilituoto daktaro disertacijos, o 2004 m. habilitacija panaikinta.

Knygoje pateiktos disertacijos sugrupuotos į grupes:

1) agronomijos mokslų kandidato disertacijos, parengtos savarankiškai, neturint vadovo ir apgintos eksternu;

2) disertacijos, parengtos vadovaujant kitų Sovietų Sąjungos respublikų (Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos, Latvijos) mokslininkams;

3) disertacijos, kurių autoriams vadovavo vietiniai mokslininkai.

Visose grupėse išskirti mokslų daktaro ir habilitaciniai darbai. Lentelėse pateikta vadovų ir disertantų pavardės, institucija, kurioje parengta disertacija, jos gynimo metai ir disertacijos pavadinimas. Ši medžiaga buvo paskelbta keturiuose žurnalo *Žemės ūkio mokslai* numeriuose.

1946–2003 m. iš viso buvo apginta 612 mokslų kandidato (daktaro) ir 60 mokslų daktaro (habilituoto daktaro) agronomijos mokslų srities disertacijų. Šie sąrašai leido identifikuoti agronomijos mokslines mokyklas ir jų vadovus. Šio identifikavimo pagrindas – mokslometriniai tyrimai. Mokslinė mokykla galima pavadinti socialinę mokslininkų grupę, jei joje išaugo ne mažiau kaip trys mokslų daktarai (habilituoti daktarai). Jų mokiniai tęsia tiriamąjį darbą ir įtraukia naujus, jaunos, gabius tyrėjus. Tokiu būdu rengiamos naujos mokslininkų kartos.

Mokslinės mokyklos vadovą ir narius turi jungti tarpusavio ryšiai – bendros publikacijos, vadovo darbų citavimas. Mokslinio vadovo bendradarbiavimą su disertantais knygos autorius labai vaizdžiai parodo schemose, kurioms sudaryti informacijos teko ieškoti daugelyje straipsnių ir knygų, studijuoti ir susisteminti suriktus duomenis.

Autorius pagrįstai, bet sykiu ir jautriai išaiškino, kad agronomijos mokslo srityje mokslometrijos reikalavimus atitinka keturios socialinės mokslininkų grupės, kurias galima identifikuoti mokslinėmis mokyklomis. Joms motyvuotai su-

teikti mokslinių vadovų, visoje Lietuvoje žinomų agronomų vardai, nurodomos tyrimų sritys:

1. Akademiko Jono Kriščiūno agronomijos mokslo pagrindų mokykla.

2. Profesoriaus Petro Vasinausko žemdirbystės mokslinė mokykla.

3. Profesoriaus Antano Stancevičiaus žemdirbystės sistemų ir sėjomainos mokslinė mokykla.

4. Akademiko Juozo Lazausko augalininkystės mokslinė mokykla.

Apie visus šiuos mokslininkus yra išleistas atskiros knygos. Dviejų autorius – A. J. Motuzas.

Gaila, kad mokslinėmis mokyklomis negali pasidžiaugti kiti žymūs agronomijos mokslininkai. Pavyzdžiui, profesorius B. Baginsko socialinėje mokslininkų grupėje buvo 34 disertantai, tyrę žemės ūkio augalų tręšimo problemas, bet nei vienas neparengė mokslų daktaro (habilitacinio darbo) disertacijos. Profesorė J. Monstvilaitė vadovavo 27 disertantams, kurie tyrė piktžolių naikinimo būdus. Du J. Monstvilaitės disertantai parengė ir apgynė antrojo laipsnio disertacijas. Tačiau šių vadovų išugdyti mokiniai neįvykdė esminio mokslometrinio reikalavimo – neišaugo trys mokslų daktarai (habilituoti daktarai) ir nebuvo galimybės įvardyti šių profesorių mokslinių mokyklų.

Vartant akademiko A. J. Motuzo knygą kyla dar vienas klausimas – ar nesirengiama identifikuoti mokslinių mokyklų po 2004 m., kai nebeginami habilitaciniai darbai? Tikėkimės, kad naujus šių mokyklų kriterijus sukurs lyderiaujantys mokslotyros specialistai.

Algirdo Juozo Motuzo parengta mokslo istorijos knyga *Agronomijos mokslinės mokyklos Lietuvoje (1946–2003)* – neabejotina pagarba žymiesiems mūsų šalies agronomams. Knygoje susisteminta ir įamžinta ne tik vadovų, bet ir jų mokinių mokslinė veikla. Iš bibliotekų archyvų į šį leidinį perkelti apgintų disertacijų pavadinimai rodo, kokie agronomijos klausimai buvo aktualūs vienu ar kitu laikotarpiu. Monografijos vertė neabejotina. Ji atspindi agronomijos mokslo raidą Lietuvoje ir atskirų mokslininkų indėlį.

Doc. dr. Nijolė Špokienė